

# Eenvoudig boeren met gezonde koeien

Wijbrand Ouweltjes en Gidi Smolders

**Bij de opzet van het Lagekostenbedrijf is gekozen voor een eenvoudige bedrijfsvoering en een sobere bedrijfsuitrusting. Met eenvoudige middelen wordt getracht een goede diergezondheid te realiseren. In dit artikel wordt besproken welke maatregelen op het bedrijf worden genomen in het kader van diergezondheid en het optreden van gezondheidsproblemen.**

## Bedrijfsvoering

Voor het Lagekostenbedrijf is een goede diergezondheid van groot belang. Het streven is een veestapel die lang meegaat, waardoor de jongveeopfok beperkt kan worden. Het past echter niet bij de bedrijfsopzet om alle denkbare preventieve maatregelen te treffen. Uitgezocht wordt welke maatregelen wel en welke niet bijdragen aan een goede diergezondheid.

### • Klauwen

Voor beheersing van de klauwgezondheid tijdens de stalperiode is om de drie weken gedurende drie dagen een doorloopbad met formiline gebruikt voor de melkkoeien. De droge koeien en pinken werden in die periode tweemaal daags door het doorloopbad gedreven. In de vorige stalperiode werd een mat met formiline gebruikt, maar deze beviel niet goed. Verder zijn de koeien aan het begin en het eind van de stalperiode voor zover nodig bekapt.

### • Uiergezondheid

Voor beheersing van de uiergezondheid worden bij iedere vierweekse melkcontrole de koecelgetallen bepaald. De koeien worden na het melken niet gedipt, mede omdat dit arbeidstechnisch lastig is op dit bedrijf. Na het melken kunnen de koeien gaan liggen (in schone boxen) of naar het voerhek. Het grootste deel van de koeien gaat naar het voerhek. Bij het droogzetten worden alleen de koeien met een celgetal >250.000, dieren die in de lactatie uierontsteking hebben gehad en dieren die slecht opdrogen met een droogzetpreparaat behandeld.

### • Overige maatregelen

Er wordt niet systematisch aan veterinaire bedrijfsbegeleiding gedaan. Gemiddeld komt de dierenarts eenmaal per zes weken op het bedrijf. Met behulp van maandelijkse conditiescores van alle koeien wordt het rantsoen beoordeeld. Koeien waarbij getwijfeld wordt of ze drachtig zijn worden door de inseminator op dracht gecontroleerd. In het kader van bestrijding van besmettelijke dierziekten wordt bewust gewerkt van klein naar groot. Er

is bedrijfskleding voor professionals en rechtstreeks contact tussen bezoekers en het vee wordt zoveel mogelijk vermeden. Tegen IBR wordt nog geënt omdat het aantal positieve dieren te hoog is om via afvoer vrij te worden. Voor paratbc wordt binnenkort waarschijnlijk status 9 behaald. Voor andere besmettelijke aandoeningen heeft het bedrijf de vrij-status.

### • Optreden gezondheidsstoornissen

De gezondheid van de dieren op het Lagekostenbedrijf kan nauwkeurig worden gevolgd doordat alle gegevens over ziekten en behandelingen worden vastgelegd. In tabel 1 staan voor alle voorkomende gezondheidsstoornissen de percentages zieke dieren voor 1998 en 1999. Andere gezondheidsstoornissen zijn niet voorgekomen, en vormen dan ook geen probleem.

### • Veel afkalvende vaarzen

Uit tabel 1 blijkt dat het aantal afkalvingen van vaarzen in 1999 hoog was in vergelijking met het aantal gemiddeld aanwezige koeien. Dit in tegenstelling tot de cijfers van 1998. De doelstelling van een oudere veestapel is hiermee nog niet bereikt. Aanvankelijk was het aantal koeien iets te groot (of de productie per koe te hoog) waardoor quotumoverschrijding dreigde. Hierdoor zijn in 1998 extra dieren afgevoerd. In 1999 moest de veestapel weer groeien om het quotum vol te melken. Dat is gebeurd met extra instroom van vaarzen. Inmiddels is de omvang van de veestapel stabiel. In 1999 zijn drie dieren afgevoerd vanwege niet drachtig worden. Dit was de belangrijkste reden voor afvoer. Verder zijn twee dieren afgevoerd vanwege uiergezondheid, één dier na verwerpen en één dier voor noodslachting. Opvallend is dat ondanks het grote aantal koeien met een klauwaandoening dit geen directe reden voor afvoer was.

### Problemen met vruchtbaarheid lijken af te nemen

Het aantal dieren dat niet regelmatig tochtig wordt gezien is weliswaar lager dan in 1998, maar nog steeds vrij hoog. Uit de tabel blijkt dat

**Tabel 1** Overzicht percentage gezondheidsstoornissen Lagekostenbedrijf

Omschrijving	1998	1999
Gem. aantal aanwezige koeien	49	45
<b>Afkalvingen</b>		
Aantal oudere koeien	41	36
Aantal varzen	7	14
<b>Vruchtbaarheidsstoornissen</b>		
Totaal*	32,3	26,5
Nageboorte***	8,3	4,0
Witvuilen*	4,0	2,2
Onregelmatig tochtig*	22,2	17,7
<b>Uiergebreken</b>		
Uierontsteking*	24,3	28,7
<b>Klauwen</b>		
Totaal*	48,5	61,8
Bevangenheid*	2,0	4,4
Stinkpoot*	34,4	35,3
Dikke hak/knie*	0	2,2
Zoolzweer*	20,2	19,9
Tussenklauwontsteking*	16,2	17,7
Diversen*	6,1	8,8
<b>Stofwisseling</b>		
Melkziekte**	31,7	27,8
Slepemde melkziekte*	2,0	0

\* percentage gemiddeld aanwezige koeien

\*\* percentage afgekalvde oudere koeien

\*\*\*percentage afgekalvde koeien

aan de nageboorte blijven staan en witvuilen niet vaak voorkomen. Dit kan dus niet de oorzaak zijn van het moeilijk tochtig worden. Uit een beoordeling eind 1999 van het bedrijf met de vruchtbaarheidsplanner bleek dat de mineralenvoorziening op het bedrijf matig is. In een later artikel zal de vruchtbaarheid wederom belicht worden, waarbij wordt nagegaan of de genomen maatregelen (met name een verbeterde seleniumvoorziening) effect hebben gehad. Daarvoor is het nu nog te vroeg.

### Behandeling subklinische uierontsteking niet altijd effectief

Het percentage uierontsteking is op het Lagekostenbedrijf iets hoger dan het gemiddelde van de andere PR-proefbedrijven. Opvallend is dat vrijwel alle ziektegevallen zijn opgetreden gedurende de stalperiode. Van de 36 dieren die in 1999 voorafgaand aan een volgende

afkalving zijn drooggezet zijn er 10 niet behandeld met een droogzetpreparaat. Bij geen van deze koeien was het celgetal na afkalven duidelijk verhoogd. Ook is bij deze dieren rond het afkalven geen uierontsteking voorgekomen. Het niet gebruiken van droogzetters bleek dus niet nadelig te zijn. De cijfers in de tabel zijn gebaseerd op gevallen van zichtbare uierontsteking. In 1999 zijn van zes koeien melkmonsters ingestuurd voor BO en celgetalonderzoek omdat ze volgens de melkcontrole hoge celgetallen hadden, terwijl de melk van geen van de kwartieren duidelijk afwijkend was. Bij één van deze koeien is in één kwartier *Staphylococcus Aureus* aangetoond, bij twee andere koeien werden *Streptococci* aangetoond. Alle zes koeien zijn gedurende enkele dagen behandeld met een antibioticum, maar dat heeft niet in alle gevallen tot het gewenste resultaat geleid. Slechts bij twee van de zes dieren daalde het celgetal kort na afloop van de behandeling. Bij twee andere dieren was het celgetal pas na de droogstand gedaald en één van de dieren is alsnog afgevoerd. Vanwege de beperkte jongveeopfok en het streven naar een oudere veestapel wordt afvoer van dieren zo lang mogelijk uitgesteld. Om besmetting van andere koeien tegen te gaan zijn de hygiënemaatregelen tijdens het melken onlangs aangescherpt. Zo wordt na het melken van probleemkoeien het melkstel schoongespoeld en wast de melker de handen voordat andere koeien worden gemolken. De klinische gevallen reageerden beter op de behandeling, maar toch bleek dat dieren die een keer uierontsteking gehad hebben een grotere kans hadden om dit nogmaals op te lopen.

### Stinkpoot en zoolzweer nog niet de baas

Uit tabel 1 blijkt dat zowel in 1998 als in 1999 een groot deel van de koeien klauwproblemen had. Het Lagekostenbedrijf steekt hiermee duidelijk ongunstig af ten opzichte van de andere PR-proefbedrijven. Het komt vaak voor dat dieren meerdere keren behandeld zijn. Stinkpoot, zoolzweer en tussenklauwontsteking zijn de meest voorkomende klauwaandoeningen. Klauwproblemen nemen meestal toe in de loop van de stalperiode. In beide jaren zijn de meeste problemen dan ook geconstateerd in de periode november-april. Mogelijk houdt dit verband met de dichte hellende stalvloer. Tijdens de weideperiode zijn bij het melkvee weinig klauwproblemen voorgekomen. Wel kwam bij het jongvee in de zomer tussenklauwontsteking

voor. Ook moesten bij deze dieren de tenen geknipt worden als ze in het stro liepen.

Het gaat bij de in tabel 1 vermelde cijfers om dieren die zichtbaar kreupel waren. Bij het bekappen van de klauwen aan het begin en einde van de stalperiode werd bovendien bij 16 niet krepele dieren een stinkpootinfectie ontdekt. Door tijdige behandeling van deze klauwen is waarschijnlijk erger voorkomen. Duidelijk is dat verbetering van de klauwgezondheid ook in de toekomst aandacht blijft vragen. Bij de bewaking van de klauwgezondheid zal voorlopig gebruik gemaakt worden van maandelijkse pootscores. De bruikbaarheid van dit instrument zal worden getoetst.

### Stofwisseling: veel koeien met lichte mate van melkziekte

Het rantsoen van de koeien op het Lagekostenbedrijf bestaat grotendeels uit ruwvoer, waardoor het niet altijd mogelijk is om op de energienorm te voeren. Desondanks is slepende melkziekte geen groot probleem. Koeien waarbij een sterke acetonlucht wordt geroken worden preventief drie dagen met propyleenglycol behandeld. Het lijkt erop dat deze behandeling effectief is. Wel kwam melkziekte zowel in 1998 als in 1999 geregeld voor. Dat heeft mede

te maken met de manier van registreren en het betrof nooit gevallen waarbij de koeien niet overeind kwamen. Indien de nageboorte niet goed afkomt en de temperatuur laag is dan wordt Ca/Mg gegeven. Bij de meeste dieren was één fles voldoende. Ook melkziekte is daarom geen ernstig probleem.

### Samenvattend

Diergezondheid is op het Lagekostenbedrijf een belangrijk aandachtspunt. Alleen gezonde dieren kunnen immers lang meegaan. Uitgebreid en nauwkeurig registreren van gezondheidsproblemen geeft goede aanknopingspunten voor eventuele bijsturing van de bedrijfsvoering. Ondanks de beperkte krachtvoergif en de hoge productie uit ruwvoer komen stofwisselingsstoornissen niet vaker voor dan op de andere proefbedrijven. De doelstelling van een gemiddeld oudere vee­stapel is echter nog niet bereikt. Tijdens de stalperiode hebben veel koeien last van klauwproblemen en ook is de kans op uierontsteking verhoogd. Verbetering van klauwgezondheid, vruchtbaarheid en uiergezondheid vragen daarom de komende tijd aandacht.



Eenvoudig  
boeren op het  
Lagekosten-  
bedrijf.

